

De archeologen deden een opmerkelijke vondst wanneer ze een huis uit de 19de eeuw blootlegden. © Vlaams Erfgoed Centrum

Wat eerst een brok roest leek, bleek later een uniek stuk: een halvemaanvormige geuzenpenning uit een koperlegering © Vlaams Erfgoed Centrum

Een gelijkaardige geuzenpenning in de vorm van een halve maan van omstreeks 1570 © Wikimedia Commons

Niet alle geuzenpenningen hadden een halvemaanvorm. De meeste waren rond of ovaal en beeldden een geuzenleider af of herdachten een belangrijke gewonnen veldslag © Wikimedia Commons

Liever Turks dan paus!

Geuzen met Turkse connecties in Ieper

Een 16de-eeuwse tekening van een Geus. In de bovenhoeken worden geuzenpenningen afgebeeld © Wikimedia Commons

Onder een broeiende zomerzon, net buiten het stadscentrum van Ieper, is een team archeologen druk in de weer restanten van een 19de-eeuws huis bloot te leggen. In het uitbraakspoor van één van de muren vinden ze een klein hoefijzervormig metalen voorwerp. "Waarschijnlijk een klein stuk constructiemetaal", veronderstellen de archeologen. Het object wordt gelabeld en in een zakje gestoken. Niets wijst er op dat moment op dat het kleinood een stille getuige is van één van de woeligste periodes in de geschiedenis van de Nederlanden.

■ DOMINICK VAN DEN NOTELAER

Het voorwerp gaat naar het conserveringslab, waar wordt vastgesteld dat het gemaakt is uit een koperlegering. In het lab dompelt de conservator het onder in verschillende baden met chemische vloeistoffen om het eerst te reinigen en daarna te conserveren. Na dit proces wordt de oorspronkelijke vorm opnieuw duidelijk zichtbaar. Wat eerst een verroeste hoefijzervormige klomp metaal leek, heeft nu de vorm van een maansikkel waarin een gezicht te herkennen is, met vier kleine ringetjes aan de uiteinden.

Na de conservatie krijgt het stuk een determinatie als geuzenpenning. Deze penningen werden vanaf 1566 door geuzen gedragen. De geuzen waren een verbond van edelen die zich verenigden tegen de Spaanse koning Filips II. In de Westhoek plundert een groep onder leiding van geus Jan Camerlynck verscheidene kerken en vermoordt er enkele parochiepriesters. In 1568 worden deze geuzen gevat en opge-

knoopt op de markt van Ieper. De geuzen waren dus zeker actief in de regio rondom Ieper. Of de geuzenpenning ook afkomstig is van deze groep is echter niet met zekerheid te achterhalen.

Er zijn twee types geuzenpenningen gekend. De meest voorkomende zijn de ovale medaillons waarop diverse portretten of tafereelen worden afgebeeld. Daarnaast zijn er ook enkele voorbeelden die de vorm van een maan hebben. Hieronder valt ook de geuzenpenning van Ieper. Deze vorm is niet toevallig gekozen. In hun opstand tegen de Spaanse overheerser en de Katholieke kerk, vonden de geuzen namelijk een medestander in het Ottomaanse Rijk. Sommige geuzenpenningen bevatten zelfs inscripties zoals "liever Turks dan paus". De maansikkelvorm van de geuzenpenning verwijst dan ook naar de Ottomaanse vlag. De connectie met de Turken was zelfs zo sterk dat geuzen op spotprenten vaak met een "Turkse snor" staan afgebeeld. Aan de uiteinden van de penning zijn vier oogjes bevestigd. Hieraan bevestigden de

geuzen kleine metalen napjes, kalebasjes of bedelschotels. De naam geus was oorspronkelijk een spotnaam die bedelaar betekende. Voor de geuzen werd deze spotnaam echter al snel een eretitel. Vaak kleedden de geuzen zich dan ook als bedelaars. Om dit verband nog extra in de verf te zetten bonden sommige geuzen typische toebehoren van bedelaars aan hun penning.

Geuzenpenningen werden vervaardigd uit lood, tin, koper, zilver of goud. Tot op heden waren er echter alleen enkele versies uit zilver, goud en één uit een loodlegering bekend. De meeste geuzenpenningen zijn verloren gegaan of werden opnieuw omgesmolten. Dat maakt van de Ieperse geuzenpenning uit een koperlegering een zeer uitzonderlijke vondst. En dat voor wat oorspronkelijk slechts op een verroeste klomp constructiemetaal uit de 19de eeuw leek...